

HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) kansallinen toimeenpanosuunnitelma

Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry (myöhemmin Liitto) kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen kansallisesta toimeenpanosuunnitelmasta 2021 päivitetystä HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelmasta. Liiton yleisenä kantana on, että vesistöjen sekä niiden monimuotoisuuden suojeleminen on osa Suomen kansainvälisiä sitoumuksia. Suojelussa ja vesistöjen tilan parantamisessa tulee huomioida vesistöt kokonaisuutena, eikä keskittyä vain vesistöihin liittyviin osaongelmien hoitamiseen. Esimerkiksi Itämeren tilaa ei voida parantaa ilman kansainvälistä tiivistä yhteistyötä ja valuma-alueiden vesiensuojelua. Yleisenä huomiona tehtyyn toimeenpanosuunnitelmaan on silmiinpistävää, ettei kuntien roolia ole esitetty toimeenpanijana missään kohdin. Myös Suomen vesiensuojelun keskusliiton pitkäjännitteinen työ vesiensuojelu parissa olisi tärkeä huomioida toimeenpanossa tarjoten myös rahoitusta toimien toteuttamiseen.

Kuntien asema toimeenpanosuunnitelmassa

Kunnat ovat monelta osin EU-oikeuden normien sisältämän sääntelyn suoranaisina kohteina. Tämä johtuu lähinnä siitä, että EU-oikeuden kannalta ne luetaan osaksi jäsenvaltiota. Lisäksi kunnat ovat julkisia viranomaisia, ja ne ovat siten myös tällä perusteella EU-oikeudellisten velvoitteiden piirissä. EU-oikeuden toimeenpanoon ja toteuttamiseen osallistuvina toimieliminä kunnat ovat niin ikään jäsenvaltiota koskevien velvoitteiden sitomia, vaikka niiden toiminta perustuslain mukaan kuuluu kunnallisen itsehallinnon piiriin.

Esimerkiksi julkisia hankintoja, työvoiman vapaata liikkuvuutta ja julkishallinnon henkilöstöä, sijoittautumisoikeutta ja valtion tukea määrittävät normit koskevat myös kuntia. Lisäksi huomattava osa EU-lainsäädäntöä koskee suoraan kuntien lakisäätteisten tehtävien toteuttamista. Vaikka direktiivit ovatkin perussopimuksen mukaan nimenomaan jäsenvaltiota velvoittavia, niiden vaikutukset realisoituvat käytännössä usein juuri kuntien toiminnassa. Tämä johtuu siitä, että direktiivin voimaansaattamislaki varsin usein määrittelee kunnan tehtäväksi direktiivin velvoitteiden toteuttamisen. Tällaiset kunnalliset tehtävät kohdistuvat muun muassa ympäristönsuojeluun ja jätehuoltoon.

Keskeinen osa kunnan lakisäätteisistä tehtävistä kuuluu EU-lainsäädännön soveltamisalaan. Tältä kannalta merkitykselliset kuntien tehtävät liittyvät muun muassa maahanmuuttoasioihin, tietoyhteiskuntaan, energiahuoltoon, liikenteeseen ja tasa-arvokysymyksiin. Nykyään EU-oikeuden vaikutus ulottuu laajenevasti myös sosiaali- ja terveydenhuoltoon, ympäristöterveyteen ja koulutukseen muun muassa yleisiä taloudellisia palveluja koskevan sääntelyn perusteella.

Valtiolla on vastuu kuntien ja alueiden toiminnasta. Jäsenvaltio on vastuussa kunnan ja muiden hajautettujen elinten toiminnasta riippumatta siitä, miten itsenäinen niiden asema on kansallisen valtiosäännön mukaan tai muuten hallinto-organisatorisesti. Viranomaisen tai toimielimen itsenäinen tai itsehallinnollinen erityisasema ei poista valtion vastuuta. Valtion vastuu on viime kädessä riippumaton siitä, mikä on se valtion viranomainen, jonka toiminta tai laiminlyönti saa aikaan sen, että valtio laiminlyö toteuttamasta velvollisuutensa, riippumatta siitä, että kyseinen toimielin on valtiosäännön mukaan riippumaton.

Valtio on periaatteessa samalla tavalla vastuussa kunnallisten ja maakunnallisten elinten toiminnasta kuin välittömän valtionhallinnon elinten toimista tai laiminlyönneistä. Edellä esitetyn mukaisesti toimeenpanosuunnitelmassa tulisi olla mukana ainakin suuret Itämeren rantakaupungit. Tämä tukisi lähidemokratiaa ja osallistaisi kansalaisia tekemään toimia Itämeren hyväksi.

Metsätalous

Ympäristöhallinnon sivuilla on 20.1.2022 päivätty tiedote, jossa todetaan; ”Tuoreen selvityksen mukaan maa- ja metsätalouden vaikutukset jokien ja järvien ekologiseen tilaan ja vedenlaatuun ovat edelleen voimakkaita.” Joet päätyvät Etelä-Suomessa Itämereen. Nyt lausuntokierroksella olevassa toimeenpanosuunnitelmassa on kuitenkin käsitelty vain maataloutta ja sen vesistövaikutusten ehkäisemistä. Metsätaloutta ei ole toimeenpanosuunnitelmassa huomioitu lainkaan. Vuonna 2020 metsätalouden osuus metsistä ja soilta tulevasta typen kokonaiskuormituksesta on uuden arvion mukaan 16 % (7 300 tonnia/v), fosforikuormituksesta 25 % (440 tonnia/v) ja orgaanisen hiilen kuormituksesta 78 000 tonnia/v. Kun muita kuormituslähteitä on saatu tehokkaiden vesiensuojelutoimenpiteiden piiriin, metsätalouden osuus kaikesta ihmistoiminnan aiheuttamasta typpikuormituksesta nousee 6 %:sta 12 %:iin ja fosforikuormituksesta vastaavasti 8 %:sta 14 %:iin. Vuosittaiseksi metsistä ja soilta tulevaksi typen kokonaiskuormitukseksi arvioidaan 44 600 tonnia, fosforin kokonaiskuormitukseksi 1 760 tonnia ja orgaanisen hiilen kokonaiskuormitukseksi 1,8 miljoonaa tonnia.

Itämeren suojelussa on kiinnitettävä huomiota valuma-alueisiin. Yksittäisillä toimenpiteillä Itämeren alueella saadaan aikaan pistemäisiä tuloksia. Koko merialueen osalta myös metsätalouden huomioiminen toimenpideohjelmassa tulisi olla myös mukana. Metsätalouden vesiensuojelua tulee edelleen kehittää EU:n tasolla hyväksytyin puitedirektiivin mukaisesti. Olennaista on tunnistaa vesien tilaan kohdistuvat paineet ja ryhtyä toimenpiteisiin muuttuneiden vesien tilan parantamiseksi myös Itämeren osalta.

Yksityiskohtaiset huomiot toimeenpanosuunnitelmasta

Toimeenpanosuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimeenpanon osalta haluamme kiinnittää huomiota jäljempänä oleviin kohtiin. Kaikkiin kohtiin ei lausunnossa ole kuitenkaan otettu kantaa, koska kokonaisuus on niin massiivinen ja lausujia on lukuisia. Esille on nostettu Vesiensuojelun Keskusliiton ja alueellisten vesiensuojeluyhdistysten mielestä kriittisiä kohtia. Todettakoon kuitenkin, että vesiensuojeluyhdistyksissä on laajaa osaamista myös biodiversiteetin (lajien ja luontotyyppien) suojelun ja hoidon osaamisessa. Tätä osaamista voidaan hyödyntää myös näihin kokonaisuuksiin liittyvissä seurannoissa.

Rehevöitymisen hillintään liittyvä toimenpiteet

Kohta E1

Vesienhoitosuunnitelmiin (VHS) ja merenhoitosuunnitelmaan (MHS) on koottu eri toimialojen ravinnekuormitusta vähentävät toimenpiteet, ja ne yhdessä muodostavat tarvittavat toimenpiteet ravinnekuormituksen vähentämiseksi. Toimeenpanosuunnitelman kirjauksen mukaan, osa vesienhoidon toimenpiteistä on suunniteltu valuma-alueittain. Toimenpiteet kuitenkin pitäisi aina olla suunniteltu valuma-alueittain. Osa vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteistä ja kaikki merenhoitosuunnitelmaan toimenpiteet ovat valtakunnallisia toimenpiteitä. Valuma-alueiden suunnitellut vesiensuojelutoimenpiteet tulee toteuttaa parhaalla asiantuntemuksella kaikilla valuma-alueilla yhdessä alueiden omistajien kanssa.

Toimeenpanosuunnitelmassa on mukana kipsikäsittely ja rakennekalkki, jotka ovat mukana vesienhoidon toimenpiteissä, mutta eivät sisälly CAP-suunnitelmaan. Näitä rahoitetaan vesiensuojelun

tehostamisohjelman ja EU:n palautumis- ja elpymisvälineen kautta. Näihin liittyvien hankkeiden osalta toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta tulee järjestää. Tähän tulisi varautua myös rahoituksen osalta.

Kohta E2

Toimeenpanosuunnitelman mukaan arvioidaan kehitys kohti enimmäiskuormitustasoja vuosittain ja kansalliset kuormituskatot joka toinen vuosi, jotta voidaan seurata sekä alueellisten että kansallisten kuormitustavoitteiden toimeenpanoa jokien ainevirtaamista ja suorasta pistekuormasta. Hankkeen tavoitteena on kansallisen kuormituskaton, eli suurimman sallitun kuormituksen määrittäminen rannikkovesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Hankkeessa kehitetään myös vuosittain päivitettävä kansallinen ravinnekuormitusindikaattori.

Hankkeen yhteistyön osalta valuma-alueiden mallinnuksella voidaan myös arvioida enimmäiskuormitustasoja. Näiden osalta Suomessa Aalto-yliopisto ja Hämeen ammattikorkeakoulu tekevät tähän liittyvää kehitystyötä. Tästä syntyvää mallinnustyökalua voitaisiin jatkossa hyödyntää kuormituskattojen seuraamisessa.

Kohta E3

Toimeenpanosuunnitelman mukaisesti tuotetaan ajallisesti riittävää ja yhtenäistä dataa ravinnekuormituksesta Itämereen ylläpitämällä ja parantamalla seurantaohjelmia ja -verkostoja, jotka tähtäävät yhtenäisten menetelmien käyttöön ravinnekuormituksen arvioinnissa, mukaan lukien alueet, joilla seurantaa ei ole.

Tässä työssä alueelliset vesiensuojeluyhdistykset voivat tuottaa paikalliseen tuntemukseensa liittyviä seurantapalveluita. On tärkeää, että seuranta tehdään alueellisesti parhaalla asiantuntemuksella. Suomen Vesiensuojelun Keskusliiton alueellisissa jäsenyhdistyksissä valmistuu vuosittain noin 750 vesistöraporttia, 1350 puhdistamoraporttia, 4500 talousvesilausuntoa ja näiden lisäksi tehdään 750 muuta selvitystä ja lausuntoa. Tämä osaaminen tulee ottaa käyttöön alueellista ravinnekuormituksen verkostoa luotaessa.

Kohta E4

Vahvistetaan valuma-alueen yhteistyötä vesistökuormitukseen liittyen muiden kuin HELCOM-maiden kanssa virallisten sopimusten kautta, jotka koskevat muista kuin HELCOM-maista peräisin olevia, valtioiden rajat ylittäviin vesistöihin päätyviä ravinnepestöjä. Tässä työssä tulee tehdä yhteistyötä Itämeri-komission ja Keskisen Itämeren komission kanssa. Komissioiden hankkeiden rahoitusohjelmien kautta voidaan vahvistaa yhteistyötä Itämeren alueen maiden kesken. Suomen tulee olla aloitteellinen komissioiden työssä, luoden edellytyksiä tulevien ravinnekuormitusarvioiden luotettavuuden parantamiseksi.

Kohta E5

Saatetaan voimaan ja toimeenpannaan vuoden 1992 HELCOM-sopimuksen III liitteen II osan ehdot "Maataloudesta tulevan kuormituksen aiheuttaman pilaantumisen ehkäisemiseksi".

Toimeenpanosuunnitelman toimenpiteet linkittyvät vahvasti myös vesien- ja merenhoitosuunnitelmien maatalouteen liittyviin toimenpiteisiin ja mm. lannoitelainsäädännön uudistukseen. Tässä olisi hyvä myös ottaa käyttöön voimakkaammin taloudelliseen ohjaamiseen liittyviä keinoja ja edistää esimerkiksi peltojen talviaikaista kasvipeitteellisyttä erityisesti Etelä-Suomessa. Myös viljelytehokkuuden nostamiseen, tähtäävällä koulutuksella voidaan vähentää maatalouden kuormitusta, kun ravinteiden kierto saadaan tehostettua. Maatalous on nykyisin merkittävin vesistöjen kuormittaja ja toimenpiteet ovat tarpeen ja vesiensuojeluyhdistyksen ovat mukana tukemassa maanviljelijöitä niiden toteuttamisessa erilaisten hankkeiden kautta.

Kohta E6

Sinällään toimeenpanosuunnitelmassa on hyvin kerrottu tavoitteet ja eri tietokantojen käyttö peltolohkojen osalta kohdentaa suojavyöhyketoimenpiteet vesistöjen varsille perustuen lohkojen sijainnista ja ominaisuuksista kertoviin tietoaineistoihin. Valuma-alueen ja vesistöjen rannoilla sijaitsevista peltolohkoista on myös paljon muuta tietoa saatavilla. Tällaisia peltolohkokisterin ovat esimerkiksi tietoaineistot vesistöjen ja uomien sijainnista sekä mm. Rusle-erosio-mallin mukaista eroosioherkkyyttä kuvaavat aineistot sekä tulvakartat. Valuma-alueelähtöisyys tehostaa tietojen hyödyntämistä vesiensuojelussa.

Kohta E7

Tavoitteena on tasapainottaa lannoitemäärät paikkakohtaisesti ja edistää täsmäviljelymenetelmien käyttöä lannoitteiden tehokkaan käytön varmistamiseksi ja ravinnehävikkien minimoimiseksi. Tavoitteen toteutumiseen kannalta olisi hyvä myös kohdentaa viljelykasvien käyttöä eri peltolohkoilla. Talviaikaista vesistöjen varrella olevien lohkojen kasvipeitteisyyden vaatimusta tulisi Suomen edistää käytettäväksi myös muissa Itämeren maissa. Talvien vähälumisuus aiheuttaa voimakasta eroosiota ja ravinteiden joutumista vesistöihin. Kasvipeitteisyys voidaan toteuttaa myös kaksilajiviljelyllä.

Kohta E8

Suomessa on tehty kehitystyötä peltomaan rakenteen ja kasvukunnon parantamiseksi mm. aloittamalla maanparannusaineiden käyttö, parantamalla peltojen peruskuivatusratkaisuja ja monipuolistamalla viljelykiertoa. Vesiensuojelun tehostamisohjelman KIPSI-hanke käynnistyi Saaristomerellä 2020 ja laajentui vuoden 2022 aikana koko rannikkoalueelle.

Paikan vaatimusten mukaan viljelijä voi huoltaa maaperää esimerkiksi lajien kirjolla, syvä- ja runsasjuurisilla kasveilla, vesitalouden hoidolla, tiivistämistä välttämällä, tarkennetulla kasvinravitsemuksella ja kalkituksesta huolehtimalla.

Myös viljelyssä käytettävillä lannoitteilla, maanparannusaineilla ja kasvinsuojeluaineilla on suuri merkitys vesistövaikutusten vähentämisessä. Viljelijöiden käyttöön tarvitaan turvallisia aineita, jotka pitävät maaperän puhtaana. Suomen pitää edistää lannoitteiden, maanparannusaineiden ja kasvinsuojeluaineiden laatua, ettei niiden mukana kulkeudu vesistöihin puhtautta ja toimintaa vaarantavia haitta-aineita.

Kohta E9

Luomu-viljelyssä tavoitteena on erityisesti kasvinsuojeluaineiden ja ravinteiden huuhtoutumisen vähentäminen niiden käyttöä rajoittamalla. Tämä tukee vesiensuojelua.

Kohta E10

Toimenpideohjelman mukaan kehitetään toimenpiteitä, joilla ehkäistään lannan ja orgaanisten lannoitteiden levitystä syksyllä pelloilla, joilla ei ole talviaikaista kasvipeitteisyyttä. Tavoite sinällään on hyvä. Kun lannan käyttöä tehostetaan, tulee miettiä koko ketju/rengas: ruokinta - lannan erityis - eläinsuoja - prosessointi - varastointi - levitys - kasvien ravinteiden otto - ruokinta. Lannan käsittelyssä eläinsuojassa, prosessoinnissa ja varastossa tulee tähdätä siihen, että ravinteet säilyvät levitykseen asti. Lannan prosessointiin ja tästä syntyvien lannoitteen hyödyntämistä pitää tehostaa. Nykyinen järjestelmä, jossa tilan irtauduttua ympäristötukijärjestelmästä, ei lannan levitystä voida ohjata. Tämän tyyppisiä ongelmia on ollut suurtuotannossa, jossa tilan pellot eivät riitä lannanärkevään hyödyntämiseen.

Kotieläintuotannon keskittyminen on johtanut siihen, että toisilla alueilla on liikaa lantaravinteita ja toisaalla liian vähän alueen viljelykasvien tarpeeseen nähden. Ongelman vähentämiseksi kotieläin- ja kasvinviljelytilojen yhteistyö on hyvä ratkaisu. Huoltovarmuuden näkökulmasta kotoperäinen lannoite,

esimerkiksi lannasta tehtynä, pitäisi saada tehokkaasti hyödynnettyä. Tässä myös neuvontajärjestöt voivat olla mukana edistämässä yhteistyötä.

Kohta E11 ja E12

Tavoitteena on parantaa tiedonvaihtoa lisäämällä dialogia maanviljelijöiden, viranomaisten ja päättäjien välillä sekä maanviljelijöiden keskinäistä tiedonvaihtoa ja toisilta oppimista parhaista menetelmistä ja innovatiivisista tekniikoista.

Tiedonvaihto vaatii hyvää tietoa alueellisten vesiensuojelupalveluiden tuottajien tarjonnasta ja yhteistyötä alueellisten alan asiantuntijaorganisaatioiden kanssa. Esimerkiksi yhteistyötä alueellisten vesiensuojeluyhdistysten kanssa, joissa on tietoa myös alueiden olosuhteista ja paikallistietämystä. Tämä tehostaisi toimeenpanosuunnitelman kohdistumista alueille, joissa viljelyn vesistövaikutukset ovat suurimmat.

Kohta E14

Kehitetään vuoteen 2025 mennessä suositukset lannankäsittelystä erityisesti hevosille, lampaille, vuohille ja turkistuotannolle. Turkistarhojen vesiensuojelun parantaminen on todella tarpeen eläinten ulosteiden aiheuttaman voimakkaan kuormituksen vuoksi. Vesiensuojeluyhdistyksillä (ainakin PVY:llä) on vesiensuojeluhankkeita, joissa myös turkistarhojen vesiensuojelun toteutuksessa annetaan asiantuntija-apua ja linkitetään näitä muuhun valumavesien ravinnekuormitusta vähentäviin toimiin

Kohta E17 ja E19

Tavoite on päättää vuoteen 2023 mennessä kansallisista toimenpiteistä, joilla vähennetään ylilannoitusta ravinnepäästöjen vähentämiseksi. CAPissa ei ole enää lannoiterajoja. Suomessa tämä on toteutettu lainsäädännön avulla: fosforiasetus ja nitraattiasetus (kts. toimenpide E7), mutta niiden aiheuttama vesiensuojeluvaikeus ei ole riittävä. Toteutuksena tulisi olla myös muita ohjaavia keinoja kuin lainsäädäntö. Viljelijöiden tavoitteena ei ole ylilannoitus. Ylilannoitusravinnepäästöjen vähentämisessä myös neuvonnalla on suuri merkitys. Olennaista maanviljelyn kannalta on maan hyvä kasvukunto ja kyky sitoa ravinteita. Valumien merkitys on yhä suurempi. Maatalouden vesistökuormitusta tulee tulia peltolohkotasolta lähtien. Säättösalaajitus eli altakastelu on keino vähentää ravinnevaluntaa pelloilta ja turvata aikaisempaa paremmat satotasot. Pellon kosteustasojen tutkimuksella ja tasaamisella voidaan myös vähentää valuntoja. Tilusjärjestelyt ja kosteikot ovat myös keinoja vähentää maataloudesta vesistöihin aiheutuvaa kuormitusta. Erilaiset valumavesien käsittelymenetelmät kuten tulvatasanteet ovat keskeisessä roolissa monissa vesiensuojeluyhdistysten hankkeissa

Kohta E24

Tavoitteena on helpottaa tiedonvaihtoa parhaista olemassa olevista jätevesien käsittelytekniikoista jätevesilaitoksissa käyttäen hyväksi olemassa olevia digitaalisia alustoja. Toteutuksena on ensi vaiheessa tulisi selvittää minkälaisia tähän sopivia alustoja olisi tai tulisi luoda alusta, jota sopimusmaat voisivat täydentää tiedoilla. Tavoitteena tulee olla myös käsittelytekniikoiden saattaminen kansallisesti käyttöön. Pelkästään tietöalustan luominen ei takaa tekniikan käyttöönottoa.

Kohta E27, E28, E29 ja E34

Alueelliset vesistönsuojeluyhdistykset voivat olla mukana pesuaineasetuksen ja pesuaineisiin liittyvien HELCOM-tavoitteiden viestinnässä kansallisille ja teollisuudelle. Tavoitteiden osalta viestinnässä kansallisille

ja teollisuudella myös alueelliset vesistönsuojeluyhdistykset voivat olla mukana. Suoraan alueellisten vesistönsuojeluyhdistysten jäsenenä on noin 130 teollisuuslaitosta.

Kohta E30

Tavoiteohjelman tavoitteena on toimeenpanna riittävät toimenpiteet, erityisesti maataloudessa ja jätevesien hallinnassa, jotta saavutetaan Itämeren ravinteidenkierrätysstrategian tavoitteet vuoteen 2027 mennessä. Kierrätys tai ravinteiden käytölle asetetut rajat eivät ratkaise vesien tilaa. Ratkaisevaa on, miten ravinteita käytetään ja maan kasvukuntoa hoidetaan. Kierrätysravinteiden on oltava vapaita haitta-aineista, ettei aiheuteta lisää ongelmia.

Vesiensuojelun tavoitteiden turvaamiseksi tarvitaan tarkkaa maaperän ravinteisuuden, kosteuden ja sadon seurantaa sekä monipuolisten viljelymenetelmien soveltamista oikein ajallisesti, paikallisesti (esim. sijoituslannoitus) ja määrällisesti. Käytettävien ravinnemäärien tulee perustua ravinnetaelaskelmiin siten, että maa säilyy tuottavana.

Kohta E31 ja E32

Tavoitteiden toimeenpano on tarkoitus tehdä virkatyönä. Toimeenpanoon ja sen valmisteluun olisi syytä myös ottaa mukaan ne tahot, johon mahdollinen uusi sääntely kohdistuu. Tämä loisi perustan myös sääntelyn hyväksymiselle ja toteutumiselle. Vesiensuojelussa meillä on huonoja esimerkkejä sääntelyn toteuttamisesta, joka ei ole sääntelyn kohteena olevien käsityksen mukaan hyväksyttävää. Tästä viime vuosilta esimerkkinä ns. paskalaki.

Teema: Haitalliset aineet

Kohta HL2, HL3 ja HL6

Uusia haitallisia aineita tulee jatkuvasti käyttöön. Vesiensuojelun toimeenpanossa on tunnistettu laajasti erilaisia haitta-aineita vesistöissä ja sedimenteissä (huomioitava myös kunnostuksissa esim. ruoppausmassojen läjitysohjeet). Mereen kuuluvat vesimuodostelmana myös meren alla olevat pohjavesimuodostelmat. Juomavesidirektiivillä on siirretty säädösvaltaa komissiolle esimerkiksi menetelmästä, jolla mitataan mikromuoveja. Tämä ei estä kuitenkaan kansallisia toimenpiteitä mikromuovien seuraamisen järjestämiselle vedestä. Pohjavesiin vaikuttavien pintavesien mikromuovien määrää ja kulkeutumista tulisi seurata kansallisesti. Mikromuovien vaikutuksista ei vielä tiedetä kaikkea. Mikromuovia on vesistöissä ja sen kulkeutuminen tai kerääntyminen osaksi vesiluontoa ja vesimuodostelmia tulee torjua tehokkaasti. Seuranta ja muovien luontoon joutumisen estäminen on tässä työssä avainasemassa. Tutumpi ongelma on meriroska, joka sekkin on valistuksessa olennainen asia.

Uudet huolta aiheuttavat saasteet

Kohta HL 22, HL23 ja HL24

Vesiympäristöön päätyvät lääkejäämät ja niiden aiheuttamat riskit ovat kasvava ympäristöongelma, joka tulisi huomioida julkisessa keskustelussa ja päätöksenteossa. Suomessa lääkeainejäämät vesistöissä ovat pieniä. Voivatko nämä pienetkin määrät olla ihmiselle vaarallisia tai ekosysteemille, erityisesti kun ne rikastuvat ravintoketjussa, ei varmuudella tiedetä. Lääkejäämien on kuitenkin osoitettu jo nyt vaikuttavan negatiivisesti kaloihin ja muihin vesieliöihin, ja asiantuntijat ovat huolissaan eri aineiden tuntemattomista

yhteisvaikutuksista. Lääkeaineiden osalta tulisi pyrkiä saamaan seurantaohjelma, jossa kerätään tietoa näiden aineiden määristä systemaattisesti. Vesiensuojeluyhdistyksen tekevät yhteistyötä myös tämän tyyppisissä hankkeissa.

Todettakoon, että vesiensuojeluyhdistysten laatimissa tarkkailuohjelmissa ja organisoimissa tarkkailussa ovat mukana myös kalataloudelliset tarkkailut, joten tietoa tuotetaan ja tallennetaan niiden organisoimissa yhteistarkkailuissa.

Seuranta

Vesien tilan seuranta antaa tietoa muun muassa vesien rehevöitymisestä, happitilanteesta ja haitallisten aineiden pitoisuuksista. Seurantatulokset kertovat vesistöjen nykytilasta ja vesiensuojelutoimien tehokkuudesta. Ne osoittavat myös, miten vesien tila on muuttunut pitkällä aikavälillä.

Vesien tilan seurannassa tiedon tuottaminen tulee varmistaa siten, että myös pitkän aikavälin seuranta saadaan toteutettua. Seurantaan liittyviä palveluita kilpailutettaessa ainoa kriteeri ei saa olla palvelun hinta. Erityisesti seurannan laatuun tulee kiinnittää huomiota ja ottaa tämä seurannan kilpailutuksen kriteeriksi. Kilpailutukset vesianalytiikassa tulee laatukriteerien osalta pisteyttää. Seurantapalvelujen hankinnassa tulee myös huomioida toiminnan jatkuvuus. Seurannan hankintojen pisteytyksessä tulee kilpailutukseen ottaa toimijoita, joilla on osoitettu pätevyys ja toimintaedellytykset pitkäaikaisten seurantojen toteuttamisesta. Vesien tilan seuranta on myös osa huoltovarmuutta. Pintavesien merkitys raakaveden tuotannossa on Suomessa huomioitava myös vesien seurannassa.

Taloudellinen ja sosiaalinen analyysi

Kohta HT17

Toimeenpanosuunnitelman mukaan vuoteen 2030 mennessä integroidaan ympäristön kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset talousarvot ihmisen toiminnan hallintaan ja merialuesuunnitteluun. Näihin arvionteihin liittyy aina myös politiikkaa. Laadullisten ja määrällisten talousarvojen osalta joudutaan aina tekemään arvovalintoja arvojen määrittämisessä, erityisesti kun kyseessä on ympäristö, luonto sekä näiden tuottamat psyykkiset ja fyysiset hyödyt ihmisille. Vastaavan tyyppistä arviointimenetelmää on kehitelty esimerkiksi metsähallituksessa arvioitaessa luonnon- ja kansallispuistojen merkitystä paikallis- ja kansantaloudessa. Ympäristöarvojen mittaaminen taloudellisesti ei välttämättä ole järkevää, jos periaate on, että ympäristöä ei suojella, jos haitan aiheuttaja maksaa haitasta riittävän korvauksen. Meidän pitäisi päästä jo siihen ajatteluun, että ympäristö ja siihen liittyvät arvot tulee säilyttää ja pyrkiä näitä arvoja suojelemaan ja palauttamaan alkuperäisiksi.

Teema: Hot Spotit

Kohdat HT 23 ja 24

Tavoiteohjelman mukaisesti hotspotiksi on Suomessa tunnistettu maatalouden aiheuttama ravinnekuormitus Saaristomereen. Tämä on ollut Suomen viimeinen 1992 tunnistettu HELCOMin hot spot. Ajattelutapa vaatisi myös kokonaisuuden tarkastelua. Ravinnekuormitusta syntyy kaikilta valuma-alueilta,

joilta vedet purkautuvat Itämereen. Huomioon tulisi ottaa myös metsätaloudesta tuleva ravinnekuormitus, joka on yksittäisistä ravinnekuormittajista meillä toiseksi suurin.

Kohta HT25

Marinin hallitus käynnisti vuonna 2021 ohjelman, jonka tavoitteena oli Saaristomeren poistaminen HELCOMin hot spot listalta. Saaristomeren maatalouden vesiensuojelun tiekartta valmistui 2022 ja sen toimeenpano edellyttää erillisrahoitusta myös seuraavalta hallitukselta. Sen lisäksi Saaristomeren ravinnekuormitusta vähentäviä hankkeita tulisi toteuttaa eri EU- ja kansallisten rahoitusmekanismien kautta. Edellä oleva kirjaus avaa sen, että toimeenpanosuunnitelmaa tehtäessä on unohdettu Suomessa toteutettu hyvä malli vesiensuojelun edistämisessä.

Alueellisen vesiensuojeluyhdistystoiminnan tavoitteena on saada kunnat, kaupungit, kansalaisjärjestöt ja toiminnanharjoittajat toimimaan yhteisen tavoitteen eteen, suomalaisten puhtaiden vesien puolesta. Vesienhoidon tavoitteiden saavuttaminen on melkoinen haaste, jonka onnistumiseksi paikallisen, konkreettisen ja tehokkaan toiminnan organisointi on ehdoton edellytys. Tähän toimintaan voidaan hakea toimintasuunnitelmassa mainituista rahoitusmekanismeista rahoitusta, mutta tämä vaatii konkreettista toiminnan organisointia niin, että myös vesistökuormitusta aiheuttavat tahot sitoutuvat hankkeisiin.

Helsingissä 27.2.2023

Hannu Moilanen

Toiminnanjohtaja